

БІРЖОВА ТОРГІВЛЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Саприкіна Т.А.

Інститут економіки та прогнозування
Національної академії наук України

У статті наведено теоретичне узагальнення змісту біржової торгівлі та обґрунтовано її доцільність на електроенергетичному ринку. Автор розглядає біржу як ринковий інструмент, що сприяє прозорості відносин між учасниками ринку, усуває прояви цінової дискримінації, монопольного тиску, тіньові схеми ринкових транзакцій тощо. Узагальнено роль біржової торгівлі електроенергією для країн ЄС, а також проаналізовано особливості провідних електроенергетичних бірж Європи. Розглянуто необхідність запровадження біржової торгівлі на ринку електроенергії України за умов його реформування, виокремлюючи проблемні питання, вирішенню яких може сприяти електроенергетична біржа. На основі аналізу тенденцій розвитку ринку електроенергії країн ЄС, відзначено можливість інтеграцій до нього вітчизняного електроенергетичного ринку і можливі наслідки.

Ключові слова: ринок електроенергії, лібералізація, електроенергетична біржа, біржова торгівля, конкурентні відносини.

Постановка проблеми. Впродовж тривалого періоду свого розвитку ринок електроенергії відносили до природних монополій і на якому унеможлилювалася будь-яка конкуренція, проте в останні десятиліття формування конкурентних електроенергетичних ринків стає світовою тенденцією. При цьому загальна для всіх країн стратегія реформ полягає в лібералізації ринків електричної енергії: переході від закритого, монопольного ринку до відкритого, конкурентного ринку електричної енергії. У свою чергу лібералізація ринку електроенергії України пов'язана зі зміною його інституціональної структури, пошуку нових і ефективних механізмів взаємозв'язку покупця та продавця. Одним із таких інструментів, що поєднував би між собою суб'єкти генерації та споживачів продукції електричної енергії України, може бути біржова торгівля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці функціонування ринку електроенергії та його реформування присвячені роботи багатьох вчених. Зокрема, аналіз міжнародного досвіду трансформації ринків електроенергії представлено у наукових працях таких вчених, як: А.Г. Боярчук [1], Е.П. Волков, В.О. Барінов [2], Р.Ю. Заглада [3], К.В. Костіцина, А.А. Костіцина [4], С.А. Мехович [5], І.А. Франчук [6] та ін., а питання запровадження біржової торгівлі на ринку електроенергії України в тій чи іншій мірі розкривається у наукових працях Н.Л. Іващук, О.Л. Соловей [7], Н.І. Полікевича [8], Т.Б. Процока [9], К.В. Ущачовского, А.В. Минковича, Ю.Д. Костина [10] та ін. Разом з тим, з огляду на важливість та багатогранність проблеми лібералізації ринку електроенергії України, питання подальшого дослідження щодо пошуку інструментів, що забезпечать ефективний його розвиток залишається актуальним.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на значну кількість наукових праць, де було розкрито питання аналізу міжнародного досвіду функціонування електроенергетичних ринків та його адаптація до ринку електроенергії України за умов його реформування, нині не приділено достатньо уваги питанню доцільності біржової торгівлі електричною енергією на вітчизняному ринку. У своїх наукових працях вчені запровадження енергетичної біржі переносять на ринок електроенергії України як обов'язкову умову відповідно до директив згідно з членством у Енергетичному співтоваристві ЄС, не досліджуючи при цьому на належному рівні які проблеми на вітчизняному ринку такий інструмент допоможе вирішити,

а також не виокремлюють проблеми, які біржова торгівля може породити.

Мета дослідження. Метою статті є висвітлення переваг біржової торгівлі на основі аналізу функціонування провідних електроенергетичних бірж країн ЄС, а також критичний аналіз щодо питання її запровадження на ринку електроенергії України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одна з основних тенденцій розвитку світової електроенергетики – це лібералізація ринку, яка обмежує діяльність великих енергетичних монополістів і призводить до виникнення конкурентних відносин. При цьому забезпечення вільної конкуренції між виробниками і продавцями електричної енергії розглядається як базова умова для реалізації найважливіших цілей реформування ринку електроенергії: зростання комерційної ефективності діяльності енергокомпаній та їх відповідальності за зниження витрат виробництва і якості обслуговування споживачів; залучення широкого кола інвесторів для спорудження нових і технічного переозброєння діючих енергоустановок.

Зокрема, досвід країн ЄС показує, що забезпечення прозорості на ринку електроенергії можливо досягти за рахунок розвитку на ньому біржової торгівлі. За своєю природою, біржа є тим економічним інструментом, що забезпечує відкритість товарного ринку та прозорість операцій на ньому за рахунок створення конкурентного середовища. Яценський В.С. стверджує, що біржа є об'єднанням економічних суб'єктів, що здійснюють виробничу чи комерційну діяльність, які розроблюють та забезпечують дотримання єдиних, прийнятних для всіх учасників торгівлі правил [11, с. 334]. На думку Шимко О.В. під поняттям «товарна біржа» слід розуміти «організований, постійно діючий ринок масових, стандартизованих, замінних товарів та товарних деривативів, на якому в умовах вільної конкуренції формуються ціни, здійснюється їх котирування, забезпечується деперсоніфікація й публічність торгу та зниження трансакційних витрат» [12, с. 438]. Беренштейн Б. Л., Третяк О.М. [13, с. 25–29] та Яценко О.М. [14, с. 86–89] у своїх працях зазначають, що біржа є ефективним механізмом ціноутворення, забезпечення захисту своїх економічних інтересів, а також, у зв'язку з проявом глобалізаційних процесів, полегшує доступ на ринок певного товару міжнародних учасників, що в подальшому сприяє розвитку національної економіки. Проведені нами дослідження сутності біржі вказують на те, що вона є важливою складовою ринкової інфраструктури, яка

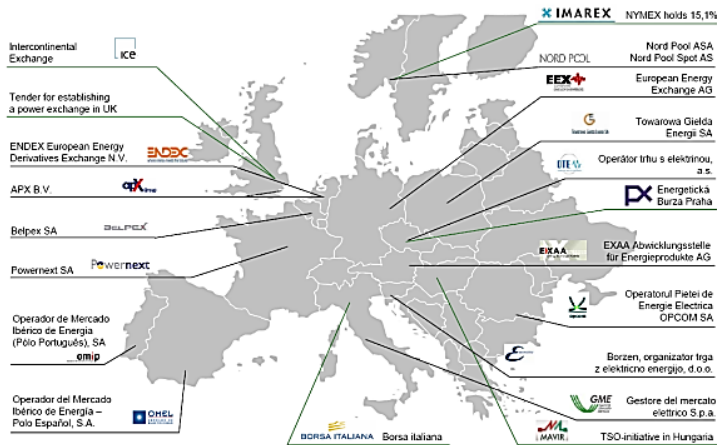

Рис. 1. Провідні енергетичні біржі Європи [17]

сприяє прозорості відносин між учасниками ринку певного товару або послуги, усуває прояви цінової дискримінації, монопольного тиску, тіньові схеми ринкових транзакцій, асиметричності інформації. Біржова торгівля має сприяти оптимізації управлінських рішень суб'єктів певного ринку, за рахунок максимально точного відображення реальної взаємодії попиту і пропозиції через призму ціни.

Нині біржі в розвинутих країнах виконують такі основоположні для економіки функції, як забезпечення прозорого ціноутворення, страхування цінових ризиків, трансферт товарних і фінансових потоків, забезпечення прогнозування та планування виробничої діяльності, отримання прибутків, стабілізація економіки на макроекономічному рівні [12; 13]. Розвиток біржової торгівлі у світі не змінює її природи, однак певні зміни постійно відбуваються, що, у свою чергу, спрямовано лише на оптимізацію і полегшення процесу укладання угод між учасниками певної біржі. Так, можна виокремити розвиток інноваційних електронних технологій, що сприяло значному підвищенню ефективності діючих технологій біржової торгівлі. Окрім того, кожний товар має свої особливості, що також в тій чи іншій мірі може відобразитися на прийнятому серед учасників біржі комплексі правил.

Найбільш розвинутою вважається структура наднаціонального управління електроенергетичними ринками в країнах Європейського союзу, де основні функції регулювання питань розвитку ринку, тарифного, антимонопольного регулювання здійснюються структурними підрозділами Європейської комісії [15]. Перед Європою постало завдання повністю відкрити ринок електроенергії. На основі аналізу ринків електроенергії країн ЄС можна стверджувати про те, що біржі електроенергії є ключовими ринковими інститутами за умов відкритої економіки. Електроенергетичні біржі відіграють вагомую роль у розвитку єдиного європейського ринку електроенергії, забезпечуючи прозорий і недискримінаційний доступ до торгівлі електроенергією серед країн Європейського Союзу.

Розглядаючи розвиток ринків електроенергії країн ЄС, ми можемо відмітити, що енергетичні біржі створені та ефективно функціонують по всій Європі (рис. 1). Проте, якщо ще до 2008-2010 рр. на території Європи виокремлювали 9 основних електроенергетичних бірж, зокрема таких як: EEX (Німеччина), Nord Pool, Belpex (Бельгія), Endex (Бенілюкс), Omel (Іспанія), IPEX (Італія), Powernext (Франція), APX NL (Нідерланди), APX UK (Великобританія), то в останні роки прослідковується тенденція до їх злиття, при цьому об'єднуються

між собою енергетичні біржі країн ЄС [16; 17]. Європа націлена на те, аби інтегрувати невеликі регіональні ринки в загальний транс-європейський ринок електроенергії. На сьогоднішній день найбільшими біржами електроенергії у Європі є European Energy Exchange (EEX) і Nord Pool, на яких здійснюють операції з торгівлі понад 100 учасників з різних країн [17].

В країнах ЄС узагальнено біржова торгівля електроенергією складає понад 10% від загального обсягу торгівлі електроенергією та понад 30% від обсягів споживання [18]. Обсяги біржової торгівлі електроенергією різняться за регіонами, проте тенденція до сталого зростання її обсягів біржової торгівлі електроенергією. Коротко охарактеризуємо провідні біржі Європи, що займаються торгівлею електроенергією.

Біржа Nord Pool Spot була заснована у 1993 році як торговельний майданчик Норвегії, Фінляндії, Швеції та східної частини Данії. Пізніше до нього приєдналась Естонія. На кінець 2013 р. на біржі Nord Pool було зареєстровано 361 компанію, яка займається продажем електроенергії на одному або декількох ринках [19]. У 2013 році на біржі Nord Pool було реалізовано 84% споживаної електроенергії у балтійському регіоні. Торгівля електроенергією на біржі Nord Pool Spot відбувається на двох ринках, що доповнюють один одного: Elspot – ринок на добу вперед та Elbas – внутрішньодобовий ринок. Ринок Elspot є найбільшим ринком на добу вперед у світі. На рис. 2 показано зростання обсягів реалізації електроенергії через біржу Nord Pool.

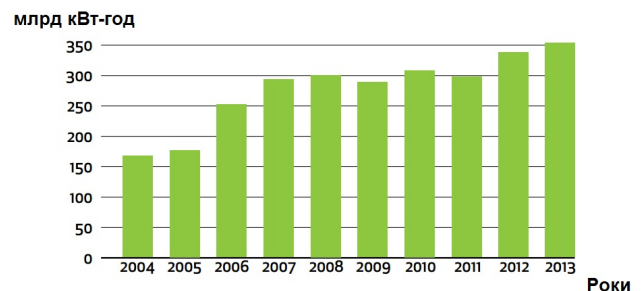

Рис. 2. Зростання обсягів торгівлі на біржі Nord Pool Spot (включаючи Elspot та Elbas), 2004-2013 рр. [19]

Ціна на біржі Nord Pool безпосередньо впливає на вартість електроенергії в балтійському регіоні. ГЕС на Даугаві і Ризька ТЕЦ спроможні забезпечити необхідну кількість електроенергії тільки декілька місяців у році. Для забезпечення електроенергією в інший час країни вимушені її імпортувати, і іноземні постачальники визначають ціну, беручи до уваги саме ціни біржі Nord Pool. Балтійська енергетична біржа є не тільки торговельним майданчиком, але і пропонує своїм клієнтам послуги клірингу. Продавці й покупці на біржі укладають не двосторонні, а тристоронні угоди, що є додатковим гарантом надійності контрактів, що укладаються.

Європейська енергетична біржа (EEX) [20] – це провідна німецька енергетична біржа в Європі, яка працює на ринку Spot, на фінансових ринках енергоносіїв і супутніх товарів. На EEX представлено понад 200 агентів з 19 країн та посідає перше місце за обсягом торгів в Західній Європі. Окрім того, у Європі ще однією значною за обсягами торгівлі є енергетична біржа є EPEX Spot SE, що забезпечує спотову торгівлю електричною енергією на ринках Німеччини, Австрії, Франції та Швейцарії. Вона

започаткувала свою роботу з 01.01.2009 року. До складу структури SPOT EPEX переважно входять постачальники електроенергії, які складають більше половини членів біржі (60%); з муніципальними та регіональними постачальниками вони складають близько 83% членів EPEX SPOT. Іншими важливими дійовими особами на біржі є банки та постачальники фінансових послуг, оператори систем передачі.

Станом на кінець 2014 року на EPEX SPOT нараховується 224 члени [21], які географічно розташовані по всій Європі, при цьому близько 40% всіх учасників ринку з Німеччини і майже 15% із Швейцарії. Серед інших країн приблизно рівні частки займають – Великобританія, Італія, Франція та Австрія. EPEX SPOT також все частіше приймає новачків зі Східної та Південної Європи (зокрема, Польщі, Чехії, Румунії).

Особливістю біржі EPEX Spot є те, що на ній визначаються три ціни – по Франції, Німеччині/Австрії та Швейцарії. Зокрема, у 2011 р. був введений новий біржовий індекс – ELIX, який являє собою середньозважену ціну на цих трьох ринках. Існують певні обмеження в торгівлі на EPEX Spot. Зокрема, періодично переглядаються обмеження цін на електроенергію за певні обсяги, а також існують і обмеження щодо фізичних перетоків електроенергії. Так, пропускна здатність міждержавних ліній між Німеччиною і Францією становить близько 2-3 тис МВт [21].

Серед бірж електроенергії південно-східної Європи цікавим прикладом є електроенергетична біржа Польщі, яка динамічно розвивається останніми роками. На основі аналізу діяльності біржі «Polish Power Exchange» можна виокремити наступні переваги від членства у ній [22]: загальнодоступні та чіткі правила торгівлі; встановлення об'єктивних ринкових цін; рівність доступу до інформації про стан ринку; рівні можливості для участі на ринку всіх гравців, незалежно від розмірів; безпечність щодо укладення договорів – присутній нагляд Фінансової комісії; найнижчі платежі за проведені транзакції на польському ринку; сучасний і простий у використанні додаток для розміщення замовлень – CONDICO Trade на ліценсії NASDAQ OMX. Проте перешкодою також є те, що ринкові розрахунки проводять лише в національній валюті.

Фахівці вважають, що на регіональному рівні австрійська модель функціонування ринку електроенергії з її електроенергетичною біржею EXAA Energy Exchange є однією з кращих, після Німеччини. Зокрема, після Німеччини це друга країна з найменшими адміністративними бар'єрами входу на біржу. Перші торги на австрійській біржі відбулися 19 березня 2002 р. Біржа EXAA Energy Exchange включає 12 основних учасників ринку. На сьогоднішній день при торгівлі на EXAA приймають участь понад 73 трейдери з більш ніж 15 країн на спотовому ринку електроенергії країни [23]. Нами виявлено, що властивою характеристикою ринку електроенергії Словаччини є те, що вона має значний потенціал для подальшого вдосконалення ринку, зокрема і біржової торгівлі. Перешкодою до біржової торгівлі в Словаччині є високі витрати на укладання угод та проблеми з надійністю ІТ системи, що забезпечує біржову торгівлю в країні, проте позитивним моментом є те, що Словаччина сприймається як країна з недискримінаційною транспарентною системою розподілу [24]. Вивчаючи ринок електроенергії Чехії, нами було встановлено, що його однією з особливостей є функціонування паралельно двох значних за обсягами електроенергетичних бірж: ОТЕ та РХЕ. Біржа ОТЕ була заснована 18 квітня 2001 р. Обсяг угод на чеському

ринку через біржу ОТЕ, організовану за системою «на добу вперед», складає понад 15% від чистого внутрішнього споживання електроенергії [25]. Основною перешкодою для торгівлі електроенергією в Чеській Республіці є мовний бар'єр і відсутність інформації англійською мовою. Перешкоди викликані складними правилами доступу, а також в отриманні трейдером ліцензії на торгівлю на біржі.

Отже, одним з підсумків лібералізації європейського ринку електроенергії став розвиток електроенергетичних бірж, які залучають широке коло учасників: енергогенеруючі та енергопостачальні компанії, великих споживачів електроенергії, трейдерів, фінансові установи та ін. Зокрема, прослідковується тенденція до об'єднання бірж країн південно-східної Європи. Створення спільного ринку електроенергії покликане задовольнити попит цих держав на електроенергію, полегшити її збут, залучити інвестиції у розвиток зв'язків між електросистемами, що дозволило в кінцевому рахунку збільшити ступінь надійності поставок електричної енергії, знизити тарифи і виключити монополію на ринку електроенергії.

На основі аналізу функціонування ринку електроенергії України доцільно виокремити наступні найбільш вагомі проблеми, які стримують його подальший розвиток та більш ефективне функціонування: концентрація ринкової влади у виробництві та постачанні електроенергії певною фінансово-промисловою групою, неефективна політика ціноутворення, наявність перехресного субсидювання населення і промисловості, цінові диспропорції між виробниками електричної енергії різних типів, накопичення заборгованості за відпущену електроенергію. Нині споживач електроенергії та виробник в Україні перебувають у таких взаємостосунках, що у останнього не виникає мотивації до інноваційного розвитку об'єктів електроенергетики. Таким чином, якщо розглядати розвиток біржової торгівлі в Україні, крізь призму вирішення основних існуючих проблем на вітчизняному ринку електроенергії, то біржа як інструмент може сприяти їх вирішенню.

Окрім того, в подальшому за умов інтеграції ринку електроенергії України та країн ЄС слід орієнтуватися на вихід на біржі південно-східної Європи, що пояснюється саме інфраструктурними особливостями товару. Слід враховувати, що виходячи на біржу, вітчизняний електроенергетичний ринок електроенергії має бути готовим до маневреності, адже аналізуючи ціни на провідних біржах Європи чітко прослідковується тенденція до їх різких змін – як на протязі дня, так і на протязі року в цілому.

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки. У Європі прослідковується тенденція до зростання обсягів торгівлі за рахунок укладання угод через електроенергетичні біржі. Разом з тим, намітилася тенденція до об'єднання регіональних енергетичних ринків і перетворенню його в загальноєвропейський енергетичний пул. Успішний досвід розвитку біржової торгівлі у країнах ЄС підтверджує, що біржова торгівля є тим інструментом, що сприяє ефективному розвитку електроенергетичного ринку, зокрема за рахунок створення для його суб'єктів прозорих ринкових умов функціонування, а тому її доцільно розглядати як дієвий інструмент забезпечення конкуренції та ринкового ціноутворення для ринку електроенергії України. Відсутність конкуренції між виробниками електроенергії на вітчизняному ринку в значній мірі знижує ефективність їхньої роботи через відсутність економічного стимулу для зниження собівартості виробленого ними товару.

В умовах використання біржової торгівлі як інструменту забезпечення лібералізації ринку електроенергії України, формуватимуться обґрунтовані цінові сигнали щодо напрямів інвестицій, наприклад, на будівництво нових генеруючих потужностей або заходи для усунення мережевих обмежень.

В подальшому необхідно детально дослідити які правила мають регулювати діяльність агентів на вітчизняній електроенергетичній біржі, запропонувати комплекс заходів для її розвитку, як інструменту забезпечення лібералізації вітчизняного ринку електроенергії.

Список літератури:

1. Боярчук А.Г. Лібералізація енергетики: досвід США та можливість його застосування в Україні / А.Г. Боярчук // Науковий вісник: зб. наук-техн. праць. – Вип. 16.3. – 2006. – С. 254-259.
2. Волков Э.П., Баринов В.А. Управление развитием и функционированием электроэнергетики в условиях формирования рыночных отношений // Изв. РАН. Энергетика. – 2002. – № 5. – С. 37-48.
3. Заглада Р.Ю. Реформування галузі електроенергетики: міжнародний та вітчизняний досвід / Р.Ю. Заглада, Е.Р. Чеченева. – 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics/75176.doc.htm
4. Костицына К.В. Зарубежный опыт реформирования энергетики. Европейский союз / К.В. Костицына, А.А. Костицына // Вестник Удмуртского Университета. – 2012. – № 3. – С. 46-53.
5. Мехович С.А. Вплив сучасних тенденцій на реформування ринку електроенергії в Україні / С.А. Мехович // Маркетинг і менеджмент інновацій. – № 2. – 2012. – С. 208-213.
6. Франчук І.А. Світові тенденції розвитку ринків енергозабезпечення і систем їх державного регулювання / І.А. Франчук // Економіка та держава. – 2008. – № 12(72). – С. 66-68.
7. Іващук Н.Л. Способи лібералізації електроенергетичного сектору вітчизняної економіки / Н.Л. Іващук, О.Л. Солей // Вісник Львівського Національного Університету «Львівська Політехніка». – 2010. – № 669. – С. 181-189.
8. Полікевич Н. І. Економічні передумови виникнення біржових енергетичних ринків / Н. І. Полікевич // Наука й економіка. – 2013. – Т. 2, Вип. 4. – С. 143-148.
9. Процюк Т.Б. Реформирование рынка электрической энергии Украины с учетом опыта зарубежных стран / Т.Б. Процюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 1. – С. 245-248.
10. Ушаповский К.В. Методология создания и функционирования рынка электроэнергии Украины / К.В. Ушаповский, А.В. Минкович, Ю.Д. Костин // Економічний вісник університету. – 2014. – Вип. 22(1). – С. 161-166.
11. Шимко О.В. Біржова торгівля в Україні: проблеми становлення та розвитку / О.В. Шимко // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Економіка. – 2009. – Вип. 12. – С. 437-443.
12. Ясенецький В.С. Особливості функціонування бірж як складової ринкової інфраструктури / В.С. Ясенецький // Науковий журнал: «Бізнес Інформ». – 2014. – № 1. – С. 333-337.
13. Беренштейн Б.Л. Біржовий ринок у контексті глобалізаційних явищ міжнародної економіки / Б.Л. Беренштейн, О.М. Третяк // Наук. вісн. Націон. ун-ту біоресурсів і природокористування України. – 2010. – № 15. – С. 23-33.
14. Яценко О.М. Глобалізаційні детермінанти розвитку сировинних ринків / О.М. Яценко // Міжнародна економічна політика: наук. журн. – К.: КНЕУ, 2011. – Вип. № 1-2(14-15). – С. 66-100.
15. Дебарберис, Л. Развитие электросетей в Европе: состояние и перспективы / Л. Дебарберис, Ж. Фулли и др. // Эффективное антикризисное управление. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.e-c-m.ru/magazine/61/eaу_61_23.htm
16. European Network of Transmission System Operators for Electricity. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.entsoe.eu/about-entso-e/Pages/default.aspx>
17. RWE Corporate: Energy trading overview [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rwe.com/web/cms/en/403596/rwe/press-news/specials/energy-trading/energy-trading-overview/>.
18. Why (and how) to regulate power exchanges in the EU market integration context? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.florence-school.eu/portal/page/portal/FSR_HOME/ENERGY/Publications/Working_Papers/2010/RSCAS_2010_12.pdf
19. Nordpool Spot: Annual-report 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nordpoolspot.com/globalassets/download-center/annual-report/annual-report_nord-pool-spot_2013.pdf
20. Європейська енергетична біржа: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eex.com>
21. EPEX SPOT: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.epexspot.com/en/membership/list_of_members
22. Польська енергетична біржа: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.polpx.pl
23. EXAA Energy Exchange: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.exaa.at/company/exaa/>.
24. Slovakia: Key Issues [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/doc/20121115_iem_sw_d_0368_part2_slovakia.pdf
25. Біржа електроенергії ОТЕ: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ote-cr.cz/>.

Сапрыкина Т.А.

Институт экономики и прогнозирования
Национальной академии наук Украины

БИРЖЕВАЯ ТОРГОВЛЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ РЫНКА ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ

Аннотация

В статье приведены теоретическое обобщение содержания биржевой торговли и обоснованно ее целесообразность на электроэнергетическом рынке. Автор рассматривает биржу как рыночный инструмент, способствующий прозрачности отношений между участниками рынка, устраняющий проявления ценовой дискриминации, монопольного давления, теневые схемы рыночных транзакций и тому подобное. Обобщено роль биржевой торговли электроэнергией для стран ЕС, а также проанализировано особенности ведущих электроэнергетических бирж Европы. Рассмотрена необходимость внедрения биржевой торговли на рынке электроэнергии Украины в условиях его реформирования, выделяя проблемные вопросы, решению которых может способствовать электроэнергетическая биржа. На основе анализа тенденций развития рынка электроэнергии стран ЕС, отмечено возможность интеграции в него отечественного электроэнергетического рынка и возможные последствия.

Ключевые слова: рынок электроэнергии, либерализация, электроэнергетическая биржа, биржевая торговля, конкурентные отношения.

Saprykina T.A.

Institute for Economics and Forecasting
of the National Academy of Sciences of Ukraine

EXCHANGE TRADE AS A TOOL TO ENSURE THE LIBERALIZATION OF THE ELECTRICITY MARKET

Summary

The article presents a theoretical generalization of content of exchange trade and proved its expediency on the electricity market. The author examines exchange as a market instrument that promotes of transparency in relations among market participants, eliminates signs of price discrimination, monopolistic pressure, schemes of market transactions and etc. The role of exchange trade of electricity for EU countries are summarized, and especially the leading European electricity exchanges is analyzed. The need for implementation of exchange trade on the electricity market of Ukraine examined under conditions its reform, isolating problematic issues that may contribute to the electric power market. The need for implementation of exchange trade on the electricity market of Ukraine examined under conditions reform, allocating problematic issues and their solution can promote power exchange. The possibility integrations of domestic electricity market and the possible consequences has been observed based on analysis of trends in the electricity market of the EU.

Keywords: electricity market, liberalization, power exchange, exchange trade, competitive relationship.